

دانشگاه گنبدکاووس

نشریه "حفاظت زیست‌بوم گیاهان"

دوره هشتم، شماره شانزدهم

<http://pec.gonbad.ac.ir>

مدل‌سازی تخریب پوشش گیاهی در مناطق تحت حفاظت در اثر برنامه مدیریتی (مطالعه موردی: پارک ملی سرخه‌حصار)

زهرا مصفايي^۱، علی جهاني^{۲*}، محمدعلی زارع چاهوکی^۳، حمید گشتاسب میگونی^۴، وحید اعتماد^۵

^۱ کارشناس ارشد محیط‌زیست، دانشکده‌ی محیط‌زیست، سازمان حفاظت محیط‌زیست، کرج

^۲ دانشیار گروه محیط‌زیست طبیعی و تنوع‌زیستی، دانشکده محیط‌زیست، کرج

^۳ استاد گروه آموزشی احیاء مناطق خشک و کوهستانی، دانشکده منابع طبیعی، دانشگاه تهران، کرج

^۴ دانشیار گروه محیط‌زیست طبیعی و تنوع‌زیستی، دانشکده محیط‌زیست، کرج

^۵ دانشیار گروه جنگلداری و اقتصاد جنگل، دانشکده منابع طبیعی، دانشگاه تهران، کرج

تاریخ دریافت: ۱۳۹۷/۱۱/۲۷ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۸/۶/۳۰

چکیده

پژوهش حاضر در پارک ملی سرخه‌حصار باهدف شناسایی اثرگذارترین عوامل و برنامه‌های مدیریتی مؤثر بر تخریب پوشش گیاهی و ارائه مدل پیش‌بینی تخریب در اثر برنامه‌های مختلف مدیریتی با استفاده از روش رگرسیون و شبکه عصبی مصنوعی انجام شد. بدین منظور، پس از تعیین واحدهای همگن اکولوژیکی به کمک نقشه رقومی ارتفاعی با مقیاس ۱:۵۰۰۰۰، تعداد ۴۸۰ نمونه خاک با روش ترانسکت نواری و با توجه به عمق خاک و ریشه‌دوانی گیاهان منطقه چهار پروفیل با عمق‌های ۵، ۱۰، ۱۵ و ۲۰ سانتی‌متر حفر شد. تعداد ۶۰۰ نمونه پوشش گیاهی نیز با استفاده از پلات مربع ۲×۲ و روش سطح حداقل با توجه به نوع، تراکم و پراکنش گونه‌های گیاهی انجام گرفت. به‌منظور مدل‌سازی رگرسیون و شبکه عصبی مصنوعی عوامل انسانی، اکولوژیک و خصوصیات خاک به‌عنوان متغیرهای ورودی و شاخص تنوع زیستی شانون به‌عنوان متغیر خروجی انتخاب شد. مدل رگرسیون در نرم‌افزار SPSS و مدل شبکه در نرم‌افزار MATLAB طراحی شد. نتایج روش توأم و حذف بامقدار $R=0/422$ در مدل رگرسیون ($MSE=1/811$) و مقدار $R=0/506$ در مدل شبکه عصبی مصنوعی ($MSE=0/694$) نشان داد مدل شبکه با ساختار پرسپترون چندلایه و یک‌لایه مخفی و ۱۸ نورون، با توجه به مقدار ضریب تبیین کل بالاتر از مدل رگرسیون ($0/506$) و خطای کمتر ($0/694$) در پیش‌بینی تخریب مدل کارآمدتری می‌باشد. نتایج آنالیز حساسیت نشان داد

*نویسنده مسئول: ajahani@ut.ac.ir

رطوبت وزنی خاک نقش کلیدی در تخریب پوشش گیاهی دارد که پیشنهاد می‌شود با احیای خاک و پوشش گیاهی در بخش‌های تخریب‌یافته از روند تخریب جلوگیری شود.

واژگان کلیدی: شبکه عصبی مصنوعی، پارک ملی، مدل‌سازی پوشش گیاهی، رگرسیون، ارزیابی اثرات محیط‌زیستی

مقدمه

حفاظت و پایش دائمی مناطق تحت حفاظت که از با ارزش‌ترین و متنوع‌ترین زیستگاه‌ها هستند و یافتن شیوه‌های مدیریتی مناسب جهت پیشگیری از تخریب در این مناطق امری ضروری تلقی می‌شود (رضازاده و همکاران، ۱۳۹۸؛ مصفایی و همکاران، ۱۳۹۷؛ Wang et al., 2008). بررسی تغییرات کاربری و پوشش زمین جهت آگاهی از این تخریب‌ها حائز اهمیت است (جهانی و همکاران، ۱۳۹۰؛ Tiwari and Jain, 2014). از طرفی تراکم جمعیت انسانی، شدت فعالیت‌های اقتصادی و اجتماعی در نواحی شهری و همچنین ایجاد ضایعات و آلودگی‌ها، یکپارچگی زیستگاه‌ها را در مناطق تحت حفاظت کاهش داده و سبب تخریب محیط‌زیست شده است (براتی و همکاران، ۱۳۹۶). بررسی روند تغییرات پوشش گیاهی به ایجاد درک صحیحی از نحوه تعامل انسان و محیط‌زیست منجر می‌شود که این مسئله در ارتباط با پارک‌های ملی از اهمیت بیشتری برخوردار خواهد بود.

مدل‌سازی نقش مهمی در شناخت اثرات و پیامدهای تخریب پوشش گیاهی ایفا می‌کند؛ و به برنامه‌ریزی مؤثر در حفاظت از محیط‌زیست کمک شایانی می‌نماید (مصفایی و همکاران، ۱۳۹۷؛ Borana and Yadav, 2017; Jafari et al., 2014). به عبارتی، مدل‌سازی به‌عنوان ابزاری جهت شناسایی تغییرات کاربری و اثرات آن‌ها بر محیط‌زیست، بسیار کارآمد هستند. امروزه مطالعات متعددی جهت بررسی و مدل‌سازی پراکنش پوشش گیاهی و ارتباط آن با عوامل محیطی اثرگذار انجام شده است. در این میان می‌توان به مطالعات زارع چاهوکی و همکاران (۱۳۹۳) در رابطه با استفاده از روش‌های آماری جهت مدل‌سازی پیش‌بینی رویشگاه با استفاده از عوامل محیطی مانند خصوصیات خاک اشاره کرد. همچنین خلاصی‌اهوازی و همکاران (۱۳۹۴) و پیری صحراگرد و همکاران (۱۳۹۵) به مدل‌سازی پراکنش پوشش گیاهی با استفاده از روش آنترپپی حداکثر و با کمک عوامل محیطی، پرداختند. جعفریان جلودار و همکاران (۱۳۸۷) نیز با استفاده از روش طبقه‌بندی به تحلیل روابط میان توزیع پوشش گیاهی با عوامل اقلیمی و فیزیوگرافیک پرداختند.

در این میان استفاده از روش‌های رگرسیون در پیش‌بینی پراکنش گونه‌های گیاهی به‌منظور اعمال برنامه‌های حفاظتی به‌سرعت در حال افزایش می‌باشد (مصفایی و همکاران، ۱۳۹۶؛ Coops et al., 2009; Aguilera et al., 2006; Carl & Ku, 2007). با وجود اینکه روش‌های رگرسیون به نسبت سایر

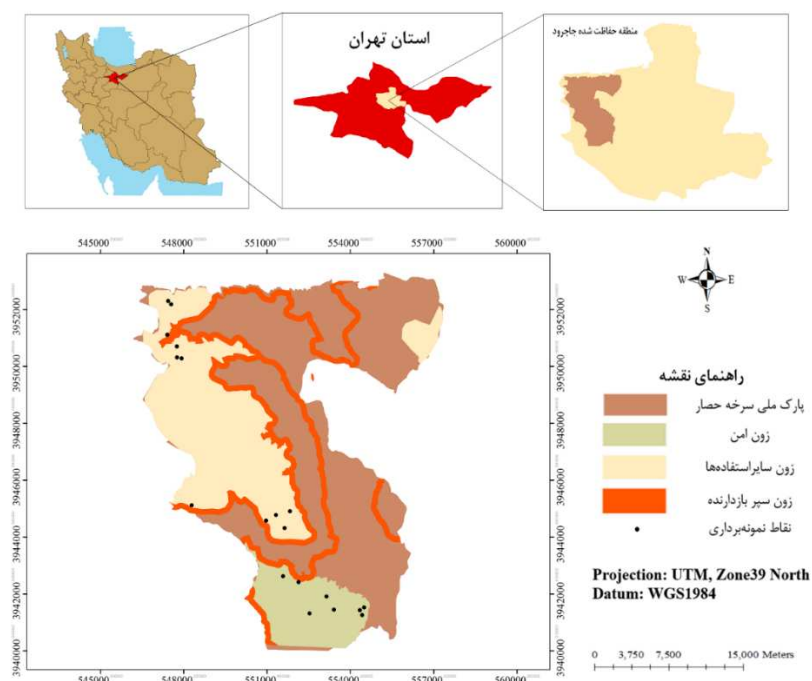
روش‌های ذکر شده کاربرد بیشتری داشته و مدل‌های بهتری را ارائه نمودند (Pearce & Ferrier, 2000; Carl & Ku, 2007). ولیکن امروزه استفاده از روش شبکه عصبی مصنوعی در مطالعات محیط‌زیست کاربرد گسترده‌ای داشته است (جهانی، ۱۳۹۶؛ جهانی، ۱۳۹۵؛ پیری صحراگرد و همکاران، ۱۳۹۴؛ Jahani, 2019; Jahani et al., 2020; Mosaffaei et al., 2020; Shams et al., 2020; Kalantary et al., 2019; Pourmohammad et al., 2020). روابط میان عناصر اکوسیستم، کمی کردن آن‌ها و ارتباط آن با تخریب اکوسیستم می‌باشد. به کمک این روش می‌توان مدیریت اکوسیستم‌های طبیعی را بهبود بخشید (جهانی، ۱۳۹۵). مطالعات بسیاری نیز قابلیت و دقت بالاتر شبکه عصبی مصنوعی نسبت به مدل‌های رگرسیونی را اثبات می‌کنند (جهانی، ۱۳۹۶).

تراکم جمعیت انسانی در شهر تهران، نزدیک بودن پارک ملی سرخه‌حصار به این کلان‌شهر، تعارضات نیروی سپاه، مناطق مسکونی موجود در زون سایر استفاده‌ها، وجود جاده‌ها، اتوبان، چرای دام و ورود افراد متفرقه، سببافزایش تخریب در اکوسیستم این پارک شده است. ضرورت انجام این تحقیق این است که در صورت ادامه روند این تعارضات، یکی از زیستگاه‌های مهم البرز مرکزی دچار تخریب غیرقابل جبران و کاهش تنوع زیستی خواهد شد. لذا این تحقیق باهدفشناسایی اثرگذارترین عوامل و برنامه‌های مدیریتی مؤثر بر تخریب پوشش گیاهی و ارائه مدل پیش‌بینی تخریب در اثر برنامه‌های مختلف مدیریتی با استفاده از روش رگرسیون و شبکه عصبی مصنوعی انجام شد.

روش تحقیق

منطقه مورد مطالعه

پارک ملی سرخه‌حصار با وسعت ۹۳۸۰ هکتار یکی از قدیمی‌ترین پارک‌های ایران است که در شرق استان تهران و در ۳۵ درجه و ۴۳ دقیقه تا ۳۵ درجه و ۳۶ دقیقه عرض شمالی و ۵۱ درجه و ۳۱ دقیقه تا ۵۱ درجه و ۳۸ دقیقه طول شرقی واقع شده است. به‌منظور عملیات نمونه‌برداری و پژوهش در این تحقیق از دو زون امن به‌عنوان زون تخریب نشده و زون سایر استفاده‌ها به‌عنوان زون تخریب‌شده به دلیل شدت تعارضات موجود در آن استفاده شد. زون ۱ محدوده امن (طبیعت محدودشده) ۱۴/۱ درصد از مساحت کل پارک و زون ۱۱ سایر استفاده‌ها به‌عنوان زون تخریب‌شده در این پژوهش ۱۲/۳ درصد از مساحت کل پارک را به خود اختصاص داده‌اند. این پارک با تنوع بسیار بالای پوشش گیاهی و ۲۹ تیپ گیاهی از بهترین زیستگاه‌های البرز مرکزی محسوب می‌شود. پوشش گیاهی غالب پارک ملی سرخه‌حصار شامل دو جنس *Artemisia spp* و *Astragalus spp* می‌باشد.

شکل ۱- موقعیت جغرافیایی نقاط نمونه‌برداری در زون‌های امن و سایر استفاده‌های پارک ملی سرخه‌حصار

تعیین نقاط نمونه‌برداری

پس از تهیه نقشه واحدهای شکل زمین بر اساس روش مخدوم و با استفاده از نرم‌افزار Arc GIS واحدهای همگن اکولوژیکی یکسان بر اساس طبقات شیب، جهت، ارتفاع، خصوصیات فیزیکی خاک و پوشش گیاهی، در هر دو زون انتخاب شد. در مجموع تعداد ۲۰ واحد اکولوژیک انتخاب شد و پس از تعیین نقاط نمونه‌برداری در واحدهای اکولوژیک و یافتن محل تقریبی هر قطعه نمونه در نرم‌افزار Google Earth اقدام به عمل نمونه‌برداری شد.

نمونه‌برداری خاک و پوشش گیاهی

نمونه‌برداری از خاک به روش ترانسکت نواری انجام شد، در هر یگان سه ترانسکت به روش تصادفی - سیستماتیک گرفته شد. ابتدا و انتهای هر ترانسکت با توجه به عمق خاک و عمق مؤثر ریشه‌دوانی گونه‌های گیاهی مورد مطالعه، پروفیل خاک با چهار عمق ۵، ۱۰، ۱۵ و ۲۰ سانتی‌متر حفر شد (زارع چاهوکی و ناصری، ۱۳۹۷). در مجموع ۴۸۰ نمونه خاک تهیه شد. در نهایت پارامترهای فیزیکی و شیمیایی خاک شامل وزن مخصوص ظاهری (روش کلوخه) و حقیقی (روش استوانه مدرج)، تخلخل، رطوبت وزنی (روش

استاندارد)، بافت خاک (روش هیدرومتر)، درصد سنگریزه، اسیدیته و هدایت الکتریکی اندازه‌گیری شد (زارع چاهوکی و ناصری، ۱۳۹۷؛ جعفری حقیقی، ۱۳۸۲). نمونه‌برداری از پوشش گیاهی با توجه به نوع، تراکم و پراکنش گونه‌های گیاهی، با استفاده از پلات مربع ۲×۲ انجام شد. تعیین سطح مناسب پلات به روش سطح حداقل و تعداد هر پلات پس از نمونه‌برداری اولیه با توجه به تغییرات پوشش با روش آماری تعیین شد. ترانسکت‌ها در جهت شیب در نظر گرفته شد و در طول هر ترانسکت ۱۰ پلات به فاصله ۱۰۰ متر قرار داده شد؛ که این فاصله به دلیل وسعت طول هر دامنه و تغییر شرایط محیطی در طول دامنه انتخاب شد (زارع چاهوکی و ناصری، ۱۳۹۷). در مجموع تعداد ۳۰ پلات در هر واحد شکل زمین و ۶۰۰ پلات در کل منطقه مورد مطالعه گرفته شد. نمونه‌های گیاهی شناسایی شدند و میزان تنوع (نوع و تعداد گونه‌ها در منطقه مورد مطالعه) در سطح پلات، واحد اکولوژیک و زون شناسایی شد و اطلاعات اندازه‌گیری شده در هر واحد اکولوژیک به همراه اطلاعات ارتفاع، شیب، جهت، طول و عرض جغرافیایی و مختصات جغرافیایی نقاط نمونه‌برداری به‌منظور تهیه نقشه تخریب پوشش گیاهی برداشت شد.

شاخص تنوع زیستی

تاکنون تعداد زیادی شاخص تنوع زیستی ابداع شده است که از میان آن‌ها، شاخص شانون-وینر پرکاربردتر می‌باشد (فخرآبادی و همکاران، ۱۳۹۴؛ جاهدی‌پور و همکاران، ۱۳۹۵؛ حیدری و همکاران، ۱۳۹۳). این شاخص به‌صورت رابطه‌ی (۱) محاسبه می‌گردد.

$$H' = - \sum_{i=1}^S p_i \ln(p_i) \quad \text{رابطه ۱}$$

که در رابطه‌ی فوق H' شاخص تنوع شانون-وینر، S تعداد گونه در نمونه و P_i نسبت تعداد گونه i ام به تعداد کل گونه‌ها می‌باشد.

مدل‌سازی شبکه عصبی مصنوعی

نمونه‌ها (متغیرهای مستقل و وابسته بر اساس جدول (۱)) به‌طور تصادفی به سه دسته آموزش شبکه (۷۰ درصد)، سنجش دقت (۱۵ درصد) و آزمون شبکه (۱۵ درصد) تقسیم شدند (جهانی و محمدی فاضل، ۱۳۹۵). تعداد نمونه‌های وارد شده در مدل ۶۰۰ نمونه بود. صحت مدل‌ها با مقایسه نتایج و شاخص‌های محاسبه‌شده شامل ضریب تعیین (R)، میانگین خطای مطلق (MAE)، میانگین مربعات خطا (MSE) و ریشه میانگین مربعات خطا (RMSE) سنجیده شد. انتخاب ساختار بهینه شبکه بر اساس این مؤلفه‌ها انجام گرفت. این شاخص‌ها بر طبق رابطه‌های (۲ تا ۴) محاسبه شد (جهانی، ۱۳۹۵، Jahani et al., 2016).

$$MSE = \frac{\sum_{i=1}^n (O_i - P_i)^2}{n} \quad \text{رابطه ۲}$$

$$MAE = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n |O_i - P_i| \quad \text{رابطه ۳}$$

$$RMSE = \sqrt{\frac{\sum_{i=1}^n (O_i - P_i)^2}{n}} \quad \text{رابطه ۴}$$

که در رابطه‌های فوق: O_i داده اندازه‌گیری شده، P_i داده پیش‌بینی شده و n تعداد داده‌ها است. متغیرهای ورودی (متغیرهای مستقل) شامل شیب (S)، جهت (A) و ارتفاع (H)، فاصله از جاده (R)، فاصله از پارک جنگلی (Fp)، فاصله مناطق نظامی (Ma)، فاصله از مناطق مسکونی (Ra)، فاصله از منابع آب (So)، فاصله از پاسگاه محیط‌بانی (Ps)، وزن مخصوص ظاهری (Bd)، وزن مخصوص حقیقی (Pd)، درصد تخلخل (P)، درصد رطوبت وزنی خاک (WHC)، درصد سنگریزه (G)، بافت خاک (St) (شن C)، رس (Sa)، سیلت (Si)، اسیدیته (pH) و هدایت الکتریکی خاک (Ec) و خروجی (متغیر وابسته) شاخص شانون می‌باشد که در مدل رگرسیون و شبکه عصبی مصنوعی استفاده شد

مدل‌سازی رگرسیونی

با وجود اینکه مدل‌های رگرسیون ناپارامتری به‌خصوص روش لجستیک در مطالعات مرتبط با پوشش گیاهی کاربرد بیشتری دارد. ولیکن این روش برای مدل‌سازی رویش جوامع تک‌گونه کاربرد دارد و هنگامی که تعداد متغیرهای مستقل در مدل زیاد باشد این روش چندان کارآمد نیست (چاهوکی و همکاران، ۱۳۹۳). به همین دلیل استفاده از رگرسیون چند متغیره پارامتری در این پژوهش مناسب‌تر می‌باشد. روش‌های رگرسیون چند متغیره که در این پژوهش استفاده شد. شامل روش توأم* (تمام متغیرهای مستقل بدون در نظر گرفتن رابطه معنی‌دار با متغیر وابسته وارد مدل می‌شوند)، گام‌به‌گام[†] (مهم‌ترین متغیرها مرحله‌به‌مرحله وارد مدل می‌شوند)، حذف[‡] (متغیرها که در روش گام‌به‌گام وارد مدل شدند، در یک مرحله حذف می‌شوند)، پس‌رونده[§] (تمام متغیرها مانند روش توأم وارد مدل شده و متغیرهای ضعیف از معادله حذف می‌شوند تا سطح معنی‌داری قابل قبول شود) و پیش‌رونده^{××} (این روش

* Enter

† Stepwise

‡ Remove

§ Backward

×× Forward

مانند روش گام به گام می باشد که متغیرهای قوی تر وارد مدل شده تا سطح معنی داری به ۵ درصد برسد) بود (زارع چاهوکی، ۱۳۹۲).

نتایج

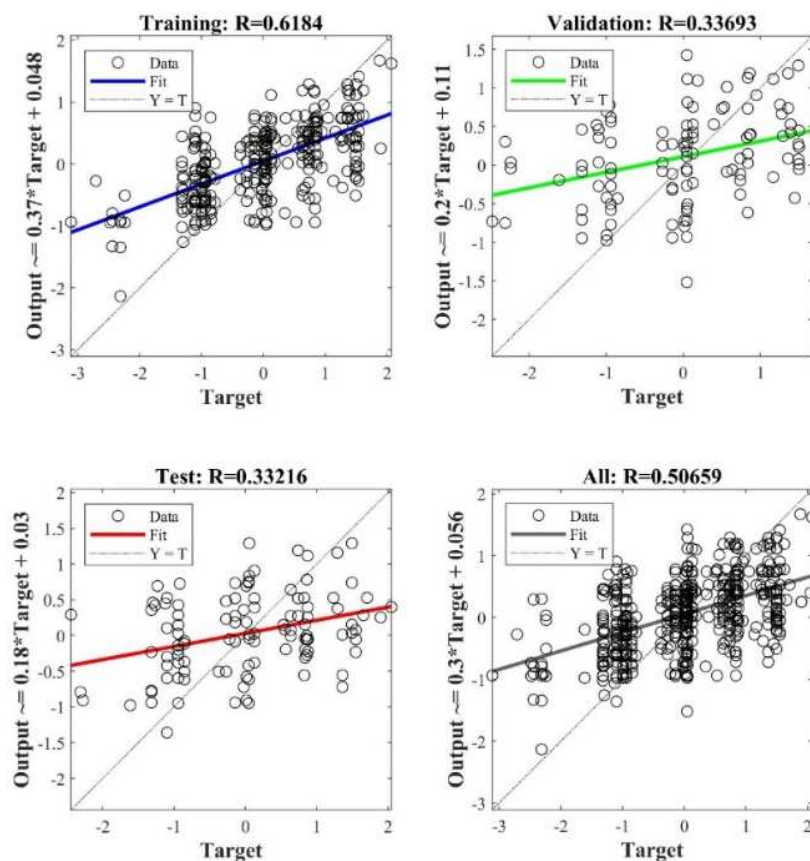
در این پژوهش ۶ مدل به کمک شبکه عصبی مصنوعی، جهت آزمون داده ها طراحی شد، شبکه ها با حداقل یک و حداکثر دولا یه پنهان، حداقل ۵ و حداکثر ۳۰ نورون طراحی شدند که در آن ها الگوریتم یادگیری متفاوتی اجرا شد، انتخاب شبکه بهینه با آزمون و خطا انجام گرفت. ساختار بهینه این مدل ها به شرح جدول (۱) می باشد. نتایج اجرای شبکه های مختلف، بیشترین مقدار ضریب تعیین (R) را در مدل اول نشان می دهد، این شبکه با یک لایه پنهان و ۱۸ نورون بهترین عملکرد بهینه سازی ساختار شبکه را نشان می دهد.

جدول ۱- نتایج ساختارهای مدل های شبکه عصبی مصنوعی در مدل سازی تخریب خاک و پوشش گیاهی

ساختار توابع شبکه (تعداد نورون ها)، الگوریتم بهینه سازی- دوره یادگیری				
MSE	MAE	RMSE	R	داده ها
۰/۶۱۹۸	۰/۶۲۵۲	۰/۸۹۵۶	۰/۶۱	آموزش
۰/۹۵۴۸	۰/۷۸۸۳	۰/۹۱۱۶	۰/۳۳	اعتبارسنجی
۰/۹۴۶۴	۰/۹۴۶۴	۰/۳۸۴۱	۰/۳۳	آزمون
۰/۷۵۲۱	۰/۶۹۴۹	۰/۵۶۵۶	۰/۵۰	کل داده ها

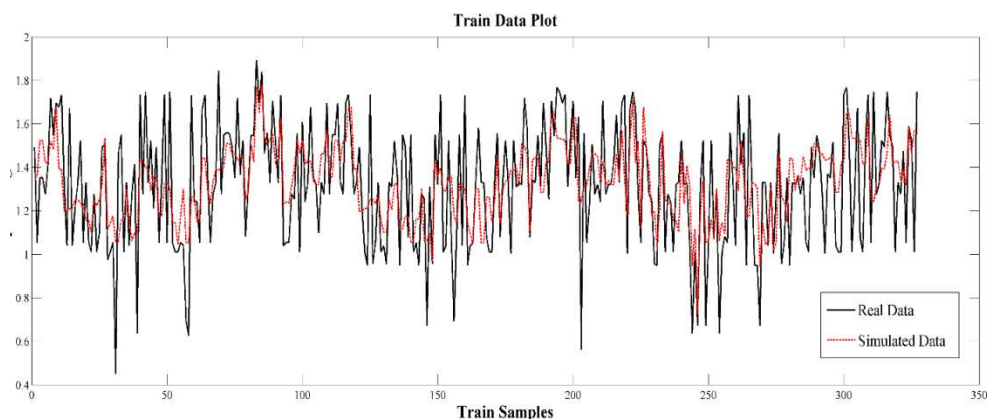
Sigmoid tangent,
Linear(17),
Levenberg-Marquardt-
227

نمودار رگرسیون نمونه های آموزش، آزمون، اعتبارسنجی و کل داده ها به همراه مقادیر R هر کدام، در شکل (۲) نمایش داده شده است؛ که مقادیر x روی نمودار داده های واقعی و محاسبه شده و مقادیر y خروجی شبکه را به صورت ابر نقاط در نمودار نشان می دهد. خط منحنی برازش در نمودار نیز جهت نشان دادن میزان پراکنش ابر نقاط می باشد.

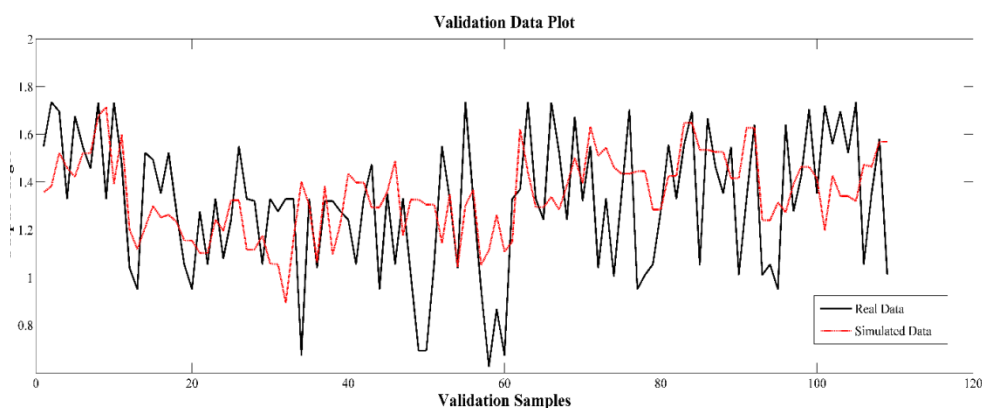

شکل ۲- نمودار رگرسیون نمونه‌ها در مدل بهینه شبکه عصبی مصنوعی

شکل (۳) اختلاف مقادیر واقعی تنوع پوشش گیاهی و مقادیر قابل پیش‌بینی تنوع پوشش گیاهی توسط مدل ارائه شده به کمک شبکه عصبی مصنوعی را نشان می‌دهد. اختلاف کم مقادیر واقعی و محاسبه شده تنوع پوشش گیاهی و تنوع پوشش گیاهی پیش‌بینی شده توسط مدل شبکه عصبی طراحی شده دقت مناسب این مدل را نشان می‌دهد. در این نمودار مقادیر X مربوط به مقادیر نمونه‌های آموزش، اعتبار سنجی، آزمون و کل نمونه‌ها می‌باشد و مقادیر Y نیز مقادیر خروجی می‌باشد. منحنی ساده مقادیر واقعی محاسبه شده و منحنی خط‌چین مقادیر پیش‌بینی شده به کمک مدل را نشان می‌دهد.

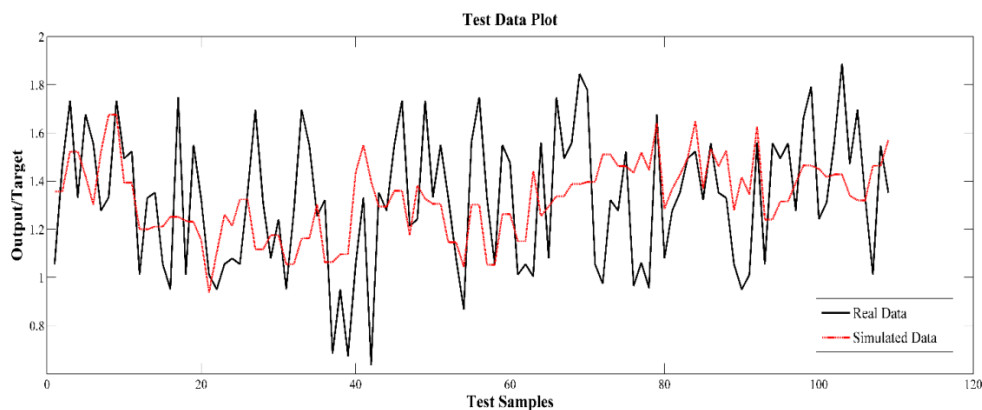

الف) نمودار اختلاف مقادير واقعي تنوع پوشش گياهي و تنوع پوشش گياهي قابل پيش بيني در داده هاي آموزش توسط شبكه عصبي مصنوعي

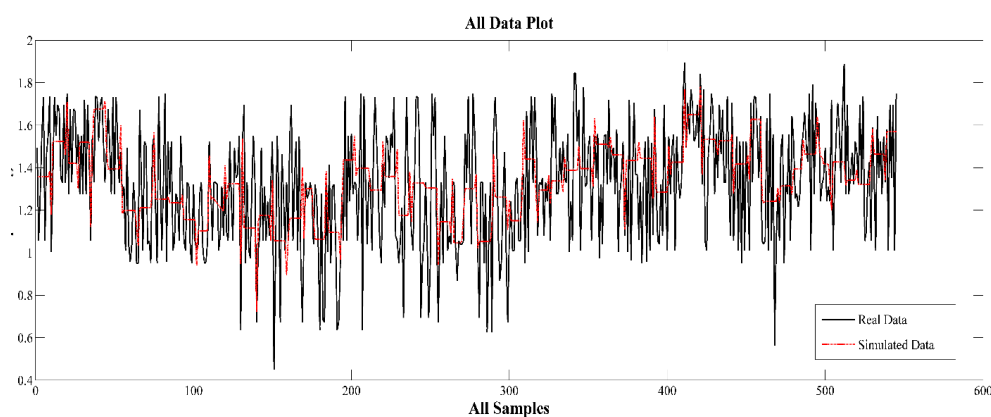

ب) نمودار اختلاف مقادير واقعي تنوع پوشش گياهي و تنوع پوشش گياهي قابل پيش بيني در داده هاي اعتبار سنجي توسط شبكه عصبي مصنوعي

شكل ۳- نمودارهاي اختلاف مقادير محاسبه شده تنوع پوشش گياهي و مقادير پيش بيني شده در داده هاي آموزش، اعتبار سنجي، آزمون و داده هاي كل توسط مدل شبكه عصبي طراحي شده

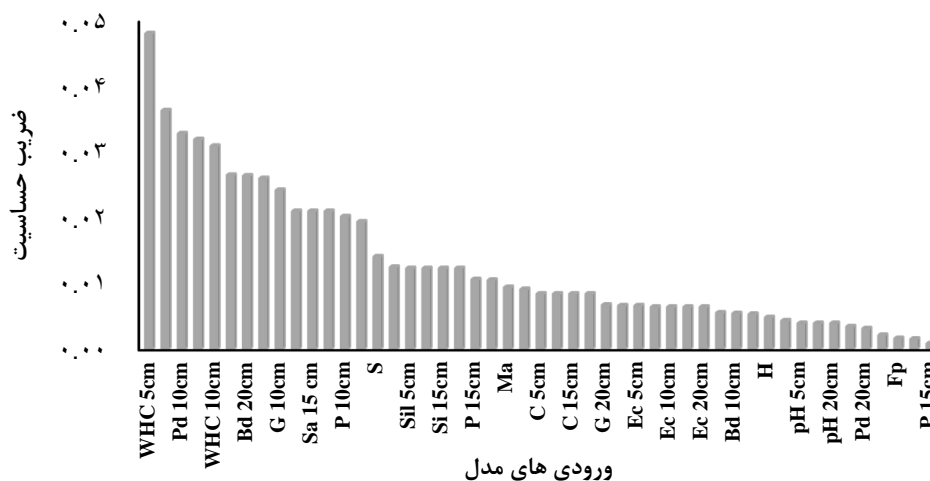

ج) نمودار اختلاف مقادیر واقعی تنوع پوشش گیاهی و تنوع پوشش گیاهی قابل پیش‌بینی در داده‌های آزمون توسط شبکه عصبی مصنوعی

د) نمودار اختلاف مقادیر واقعی تنوع پوشش گیاهی و تنوع پوشش گیاهی قابل پیش‌بینی در کل داده‌ها توسط شبکه عصبی مصنوعی

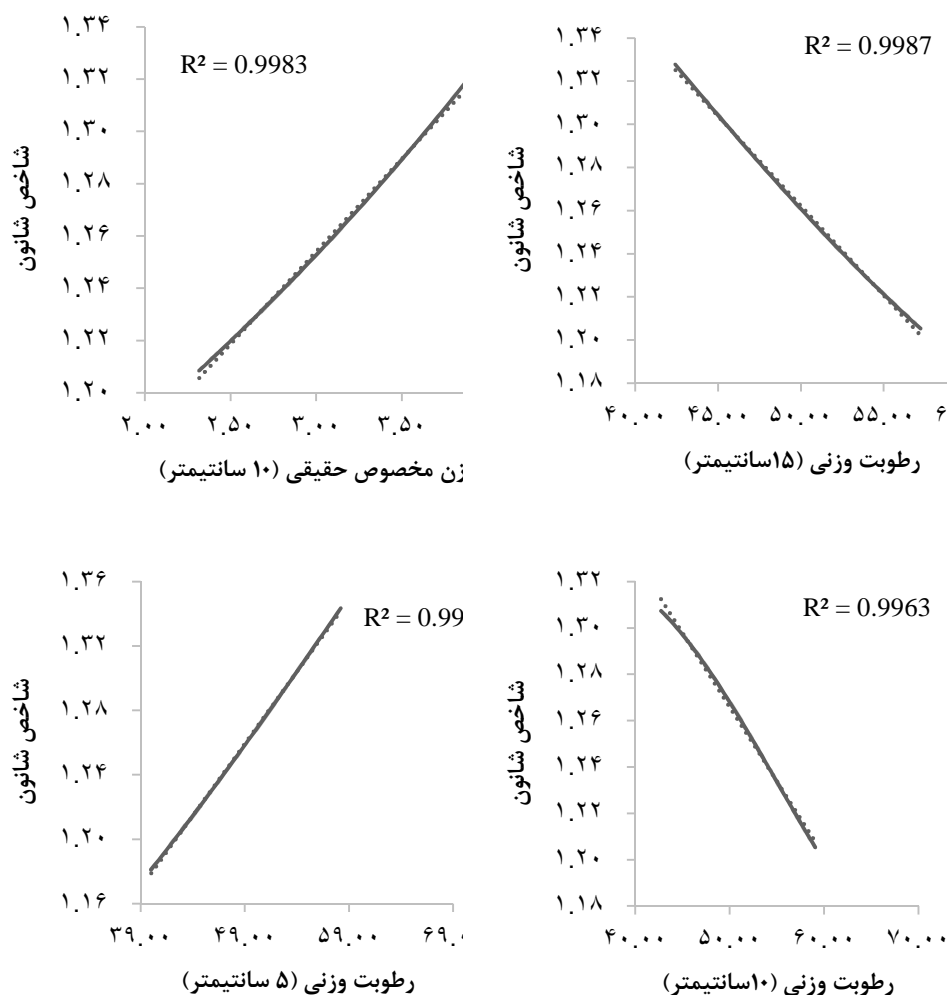
لدامه شکل (۳)

شکل ۴- نتایج تحلیل حساسیت در مدل بهینه شبکه عصبی مصنوعی

به منظور بررسی اثرگذاری هر مؤلفه در خروجی مدل، آنالیز حساسیت در محیط متلب انجام شد، برای این منظور انحراف معیار و میانگین هر متغیر در مدل محاسبه شد. سپس به منظور محاسبه حساسیت خروجی شبکه، نسبت به هر یک از متغیرهای مدل، اقدام به ثابت نگه داشتن تمام متغیرها برابر با میانگین آنها شد و متغیر مورد نظر در دامنه انحراف معیار، تغییر نمود. با پیش بینی و شبیه سازی تخریب پوشش گیاهی، انحراف معیار خروجی های مدل محاسبه شد. این فرایند در تک تک متغیرهای ورودی (متغیرهای مستقل) انجام شد و حساسیت نتایج مدل نسبت به هر یک از متغیرها بررسی شد (جهانی، ۱۳۹۶). نتایج این آنالیز برای تمام متغیرهای به کار گرفته شده در شکل (۴) نمایش داده شده است. در این میان متغیرهای رطوبت وزنی (در عمق های ۵، ۱۰ و ۱۵ سانتی متر)، وزن مخصوص حقیقی (۱۰ سانتی متر) و فاصله از جاده بیشترین اثرگذاری را در پیش بینی میزان تخریب خاک و پوشش گیاهی دارند.

نمودار انحراف معیار خروجی هر مؤلفه اثرگذار در مدل شبکه در شکل (۵) نمایش داده شده است. این نمودار که میزان تأثیر متغیرهای اثرگذار را نسبت به تنوع پوشش گیاهی نشان می دهد، بیشترین تأثیر تخریب با توجه به نوع منطقه در متغیر رطوبت وزنی و در عمق ۵ سانتی متر و خاک سطحی می باشد. سایر عوامل که در عمق های بیشتر اثرگذار هستند، تأثیر کمتری در خروجی داشتند که روندهای آنها همخوانی دقیق با تنوع ندارد. به همین علت ممکن است تنوع زیستی در عمق ها بیشتر کاهش یابد.

شکل ۵- انحراف معیار مؤلفه‌های اثرگذار در مدل شبکه عصبی مصنوعی

تحلیل مدل رگرسیون خطی چند متغیره

ابتدا نرمال بودن داده‌ها با استفاده از آزمون شاپیرو-ویلک^{††} بررسی شد. سپس همبستگی داده‌ها از آزمون پیرسون در سطح ۰/۰۵ بررسی شد که نتایج آن نشان‌دهنده وجود همبستگی بالای داده‌ها و معنی‌دار

^{††}Shapiro-Wilk

بودن آن‌ها با اطمینان ۹۵ درصد می‌باشد. به این ترتیب می‌توان از رگرسیون خطی چند متغیره استفاده کرد. نتایج مدل رگرسیون در منطقه مورد مطالعه به شرح جدول (۲) می‌باشد. انتخاب مناسب‌ترین روش بر اساس مقایسه ضریب همبستگی داده‌های آموزش، اعتبار سنجی، آزمون و کل، انجام شد. به این ترتیب روش‌های توأم، حذف و پس‌رونده مناسب‌تر هستند

جدول ۲- مقایسه روش‌های مورد استفاده در مدل‌سازی تخریب خاک و پوشش گیاهی

روش‌های مورد استفاده	ضریب همبستگی کل داده‌ها	ضریب همبستگی داده‌های آموزش	ضریب همبستگی داده‌های اعتبار سنجی	ضریب همبستگی داده‌های آزمون
روش توأم	۰/۴۲۲	۰/۴۵۰	۰/۷۲۸	۰/۶۱۰
روش گام به گام	۰/۳۰۲	۰/۳۲۱	۰/۴۷۷	۰/۱۹۹
روش حذف	۰/۴۲۲	۰/۴۵۰	۰/۷۲۸	۰/۶۱۰
روش پس‌رونده	۰/۴۲۲	۰/۴۵۰	۰/۷۲۸	۰/۶۱۰
روش پیش‌رونده	۰/۳۰۲	۰/۳۲۱	۰/۴۷۷	۰/۱۹۹

متغیرهای اثرگذار در این جدول بر اساس عدد ضریب بتا در جدول ضرایب رابطه‌ی رگرسیون^{##} انتخاب شدند، به این ترتیب که هرچه مقدار ضریب بتا در یک متغیر بیشتر باشد، نقش آن متغیر در پیش‌بینی تغییرات متغیر وابسته (شاخص شانون) بیشتر خواهد بود. نتایج معنی‌داری رابطه رگرسیون در جدول (۳) نمایش داده شده است. که در آن مجموع و میانگین مربعات برای منابع رگرسیون و باقی‌مانده ذکر شده است. تجزیه واریانس رگرسیون فرض وجود رابطه معنی‌دار بین متغیرهای را نشان می‌دهد و مقدار معنی‌داری، رابطه خطی میان متغیرهای وابسته و مستقل را با اطمینان ۹۹ درصد اثبات می‌کند.

جدول ۳- نتایج معنی‌داری رابطه رگرسیون در متغیرهای مستقل و وابسته

مدل	مجموع مربعات	درجه آزادی	میانگین مربعات	فراوانی	معنی‌داری
۱ رگرسیون	۷/۶۶۷	۳۹	۰/۱۹۷	۲/۷۹۷	۰/۰۰۰
باقیمانده	۳۵/۴۲۱	۵۰۴	۰/۰۷۰	-	-

^{##}Coefficients

کل ۴۳/۰۸۸ ۵۴۳ - - -
متغیرهای اثرگذار در این مدل به ترتیب با مقدار بتای، فاصله از پارک جنگلی (Fp) (۸/۲۷۰)، فاصله از مناطق نظامی (Ma) (۷/۵۹۰-)، فاصله از مناطق مسکونی (Ra) (۳/۶۲۲)، فاصله از پاسگاه محیط‌بانی (Ps) (۳/۰۶۰-)، رطوبت وزنی (WHC) در عمق ۵ سانتی‌متر (۸/۵۳۰-)، اسیدیته (pH) در عمق ۱۰ سانتی‌متر (۱/۳۲۷-) می‌باشد. به این ترتیب مدل تخریب خاک و پوشش گیاهی (H) با سطح اطمینان ۹۹ درصد به صورت رابطه (۵) می‌باشد.

$$H = ۸/۲۷۰Fp - ۷/۵۹۰Ma + ۳/۶۲۲Ra - ۳/۰۶۰Ps - ۸/۵۳۰WHC - ۱/۳۲۷pH + ۱/۶۴۴$$

رابطه ۵

$$R = ۰/۴۲۲$$

پس از بررسی مقدار ضریب همبستگی داده‌های آموزش، اعتبارسنجی، آزمون و کل در میان دو مدل شبکه عصبی مصنوعی و مدل رگرسیون، به بررسی مقدار میانگین مربعات خطا، میانگین خطای مطلق و ریشه میانگین مربعات خطا پرداخته شد. با توجه به جدول (۴) مقدار خطای مدل شبکه عصبی مصنوعی نسبت به مدل رگرسیون کمتر از یک می‌باشد که همین امر سبب شد تا مدل شبکه عصبی مصنوعی به عنوان مدل بهینه در مدل سازی تخریب خاک و پوشش گیاهی در زون‌های امن و سایر استفاده‌ها پارک ملی سرخه حصار انتخاب شود.

جدول ۴- مقایسه مقادیر خطا در دو مدل رگرسیون و شبکه عصبی مصنوعی طراحی شده

آموزش	اعتبارسنجی	آزمون	کل داده‌ها	
مدل رگرسیون	مدل شبکه رگرسیون	مدل شبکه رگرسیون	مدل شبکه رگرسیون	مدل شبکه
MSE	۱/۰۲۹	۰/۶۲۵	۱/۷۸۴	۰/۷۸۸
RMSE	۱/۰۵۸	۰/۸۹۵	۳/۱۸۲	۰/۹۱۱
MAE	۱/۳۱۶	۰/۶۱۹	۱/۳۱۶	۰/۹۵۴
R	۰/۴۵	۰/۶۱	۰/۷۲	۰/۳۳

بحث و نتیجه‌گیری

در پژوهش حاضر به منظور مدل‌سازی تخریب پوشش گیاهی از دو روش رگرسیون و شبکه عصبی مصنوعی استفاده شد. بر اساس نتایج، شبکه عصبی مصنوعی با یک‌لایه پنهان، ۱۸ نورون در هر لایه با تابع انتقال تانژانت هایپربولیک و ضریب تبیین ۰/۵۰۶ به عنوان روش بهینه در مدل‌سازی انتخاب شد. این دو مدل بر اساس مقادیر ضریب تبیین داده‌های آموزش، اعتبارسنجی، آزمون و کل و همچنین مقادیر میانگین مربعات خطا، میانگین خطای مطلق و ریشه میانگین مربعات خطا مورد بررسی قرار گرفتند و در نهایت نتایج نشان داد روش شبکه عصبی مصنوعی با ضریب تبیین بیشتر و خطای کمتر از یک کارآمدتر از روش رگرسیون می‌باشد. برخی محققان نیز با مقایسه این دو روش مدل‌سازی در حوزه محیط‌زیست، به این نتیجه رسیدند که شبکه عصبی مصنوعی کارایی بهتری نسبت به روش‌های رگرسیونی دارد (ارشد و همکاران، ۱۳۹۱).

در این پژوهش علاوه بر اینکه مدل رگرسیونی و مدل شبکه عصبی مصنوعی بر اساس مقادیر ضریب تبیین و خطا مورد بررسی قرار گرفتند، به منظور بررسی اثر بخشی مدل شبکه عصبی مصنوعی مقادیر پیش‌بینی‌شده و مقادیر واقعی تخریب پوشش گیاهی در منطقه مورد مطالعه نیز باهم مقایسه شدند. در نتیجه با بررسی نمودار مدل پیش‌بینی‌شده با مقادیر اندازه‌گیری شده، اختلاف این دو نمودار نیز قابل قبول بود که این امر قابلیت شبکه عصبی مصنوعی در مدل‌سازی تخریب پوشش گیاهی را نشان می‌دهد. پژوهشگرانی مانند جهانی (۱۳۹۶)؛ نیز با مقایسه مقادیر قابل پیش‌بینی و حقیقی، مدل ارزیابی کیفیت زیباشناختی منظر جنگل را مورد بررسی قرار داد. در مطالعه‌ای نیز جهانی و همکاران (Jahani et al., 2016)؛ با استفاده از شبکه عصبی مصنوعی به مدل‌سازی تخریب جنگل پرداختند و مدل OFDM را برای طرح‌های جنگلداری ارائه نمودند. همچنین پیری صحراگرد و همکاران (۱۳۹۴)؛ با استفاده از این روش به مدل‌سازی پراکنش گونه‌های گیاهی پرداختند.

نتایج تحلیل حساسیت نیز نشان داد، متغیرهای رطوبت وزنی، وزن مخصوص حقیقی و فاصله از جاده تأثیرگذارترین متغیرها در مدل شبکه عصبی مصنوعی می‌باشند؛ و پس از آن جهت شیب، وزن مخصوص ظاهری، تخلخل و درصد سنگریزه از اهمیت بیشتری برخوردار هستند. پیری صحراگرد و همکاران (۱۳۹۵) و صفاریها و همکاران (۱۳۹۸) نیز در مطالعه‌ای که به مدل‌سازی پراکنش رویشگاه پرداختند، عوامل سنگریزه و جهت شیب را به عنوان یکی از عوامل مهم اثرگذار در پراکنش گونه‌های گیاهی معرفی نمودند. برخی مطالعات نشان می‌دهد خصوصیات توپوگرافی مانند جهت شیب و همچنین

برخی خصوصیات خاک از قبیل رطوبت وزنی می‌توانند در کاهش احتمال حضور گونه‌های گیاهی مؤثر باشند (Ashcroft, 2006; Biglouei et al., 2008). در این میان برخی محققان نیز بر اثرات عوامل ارتفاع و شیب در پراکنش گونه‌های گیاهی تأکید دارند که در تحقیق حاضر این دو عامل از اهمیت کمتر برخوردار بودند (جعفریان جلودار و همکاران، ۱۳۸۷؛ زارع چاهوکی و همکاران، ۱۳۹۳؛ پیری صحراگرد و همکاران، ۱۳۹۵).

اهمیت متغیر رطوبت وزنی در میان هر دو مدل شبکه عصبی مصنوعی و رگرسیون مشترک می‌باشد که اهمیت این متغیر را به‌خصوص در لایه‌های سطحی نشان می‌دهد. تحقیقات برخی محققان نیز نشان می‌دهد وجود رطوبت در خاک سطحی که با میزان سنگریزه ارتباط دارد، بر پوشش گیاهی اثرگذار است (Abella & Convington, 2006). شیرانی و همکاران (۱۳۹۶)؛ نیز دریافتند فشردگی خاک و فعالیت‌های انسانی در لایه‌های سطحی خاک موجب کاهش فضای خالی بین خاک و در نتیجه کاهش رطوبت در خاک می‌گردد که این امر رشد گیاه را کاهش می‌دهد و کیفیت پوشش گیاهی را تحت تأثیر قرار می‌دهد.

با توجه به نتایج تحقیق حاضر به‌منظور کاهش اثرات تخریب در منطقه باید توجه بیشتری به متغیرهای اثرگذار در مدل‌سازی داشت. با توجه به اینکه رطوبت وزنی در عمق سطحی به‌عنوان اثرگذارترین متغیر در مدل‌سازی شناخته شد، پیشنهاد می‌شود اقدامات لازم جهت احیای خاک منطقه مورد مطالعه در لایه‌های سطحی خاک انجام شود. همچنین احیای پوشش گیاهی در بخش‌های تخریب یافته علاوه بر احیای خاک در کاهش روند تخریب منطقه مورد مطالعه اثرگذار خواهد بود. مدل شبکه عصبی طراحی شده در این تحقیق با توجه به دقت قابل قبول در منطقه مورد مطالعه در ارزیابی و مدیریت منطقه به‌عنوان یک سامانه پشتیبان تصمیم‌گیری کارساز خواهد بود.

منابع

ارشد، ر.، صیاد، غ.، مظلوم، م.، شرفا، م.، جعفرنژادی، ع. ۱۳۹۱. مقایسه روش‌های شبکه عصبی مصنوعی و رگرسیونی برای پیش‌بینی هدایت هیدرولیکی اشباع خاک‌های استان خوزستان. مجله علوم و فنون کشاورزی و منابع طبیعی، علوم آب و خاک، ۱۶ (۶۰): ۱۰۷-۱۱۸.

براتی، ب.، جهانی، ع.، زبردست، ل.، رایگانی، ب. ۱۳۹۶. ارزیابی یکپارچگی مناطق حفاظت‌شده با به‌کارگیری رهیافت اکولوژی سیمای سرزمین (منطقه مورد مطالعه: پارک ملی و پناهگاه حیات وحش کلاه قاضی). مجله آمایش سرزمین، ۹ (۱): ۱۵۳-۱۶۸.

- پیری صحراگرد، ح.، زارع چاهوکی، م.ع.، آذرنیوند، ح. ۱۳۹۴. مدل سازی پراکنش گونه های گیاهی مناطق خشک و بیابانی با استفاده از روش شبکه های عصبی مصنوعی (بررسی موردی: مراتع حوض سلطان استان قم). نشریه مدی ریت بیابان، ۳(۵): ۲۶-۳۹.
- پیری صحراگرد، ح.، زارع چاهوکی، م.ع.، آذرنیوند، ح. ۱۳۹۵. کاربرد روش آنتروپی حداکثر در مدل سازی پیش بینی پراکنش رویشگاه های گیاهی (مطالعه موردی: مراتع بخش خلجستان استان قم). مجله مرتع و آبخیزداری (مجله منابع طبیعی ایران)، ۶۹(۴): ۸۱۹-۸۳۴.
- جاهدی پور، س.، کوچکی، ع.، محلاتی، م.ن.، مقدم، پ.ر. ۱۳۹۵. تأثیر عوامل فیزیوگرافیک بر تنوع زیستی گونه های گیاهی اکوسیستم بیابانی کاخک گناباد. مجله علمی پژوهشی مهندسی اکوسیستم بیابان، ۵(۱۳): ۱-۱۲.
- جعفری حقیقی، م. ۱۳۸۲. روش های تجزیه خاک- نمونه برداری و تجزیه های مهم فیزیکی و شیمیایی با تأکید بر اصول تئوری و کاربردی، انتشارات ندای ضحی، چاپ اول، ۲۳۶.
- جعفریان جلودار، ز.، ارزانی، ح.، جعفری، م.، زاهدی، ق.، آذرنیوند، ح. ۱۳۸۷. تحلیل ارتباط بین توزیع جوامع گیاهی و عوامل اقلیمی و فیزیوگرافیک با استفاده از روش های طبقه بندی و رسته بندی در مراتع رینه. مجله علمی پژوهشی مرتع، ۲(۲): ۱۲۵-۱۴۰.
- جهانی، ع. ۱۳۹۵. مدل سازی آشفته گیاهی جنگل در ارزیابی محیطی با استفاده از شبکه عصبی مصنوعی. فصلنامه علمی- پژوهشی تحقیقات جنگل و صنوبر ایران، ۲۴(۲): ۳۱۰-۳۲۲.
- جهانی، ع. ۱۳۹۶. مدل سازی ارزیابی کیفیت زیباشناختی منظر جنگل با استفاده از شبکه عصبی مصنوعی. پژوهش های علوم و فناوری چوب و جنگل، ۲۴(۳): ۱۷-۳۴.
- جهانی، ع.، محمدی فاضل، ا. ۱۳۹۵. مدل سازی کیفیت زیباشناختی منظر در فضای سبز شهری با استفاده از شبکه عصبی مصنوعی. محیط زیست طبیعی ۶۹(۴): ۹۵۱-۹۶۳.
- جهانی، ع.، مخدوم، م.، فقهی، ج.، اعتماد، و. ۱۳۹۰. تعیین کیفیت منظر و نقاط چشم انداز به منظور کاربری اکوتوریسم (مطالعه موردی: بخش پاتم جنگل خیرود). پژوهش های محیط زیست ۲(۳): ۱۳-۲۰.
- حیدری، م.، پوربابائی، ح.، اسماعیل زاده، ا. ۱۳۹۳. بررسی تأثیر خصوصیات رویشگاهی و تخریب های انسانی بر تنوع گونه های گیاهی زیر اشکوب و خاک در اکوسیستم جنگلی زاگرس با استفاده از روش تحلیل مسیر. مجله پژوهش های گیاهی (مجله زیست شناسی ایران)، ۲۸(۳): ۵۳۵-۵۴۸.
- خلاصی اهوازی، ل.، زارع چاهوکی، م.ع.، حسینی، س.ز. ۱۳۹۴. مدل سازی پراکنش جغرافیایی رویشگاه گونه های *Artemisia sieberi* و *Artemisia aucherii* بر اساس روش های مبتنی بر حضور (MaxEnt و ENFA) تحقیقات منابع طبیعی تجدید شونده، ۶(۱-۱۹): ۵۷-۷۴.

- رضازاده، س.، جهانی، ع.، گشتاسب میگونی، ح.، مخدوم فرخنده، م. ۱۳۹۸. ارزیابی اثرات محیط‌زیستی توسعه در منطقه حفاظت شده باشگل با کاربرد مدل تخریب سیمای سرزمین. مجله پژوهش‌های محیط زیست، ۱۰ (۱۹): ۲۶-۱۵.
- زارع چاهوکی، م.ع. ۱۳۹۲. تجزیه و تحلیل داده‌های در پژوهش‌های منابع طبیعی با نرم‌افزار SPSS. انتشارات جهاد دانشگاهی تهران، چاپ دوم، ۳۱۰.
- زارع چاهوکی، م.ع.، ناصری حصار، ن. ۱۳۹۷. مدل‌سازی پراکنش رویشگاه گونه‌های گیاهی با روش رگرسیون لجستیک در مراتع نیمه خشک (مطالعه موردی: مراتع اشتهار) مجله پژوهش‌های گیاهی (مجله زیست‌شناسی ایران)، ۳۱ (۱): ۲۹-۴۴.
- زارع چاهوکی، م.ع.، خلاصی اهوازی، ل.، آذرینوند، ح. ۱۳۹۳. مدل‌سازی پراکنش گونه‌های گیاهی بر اساس عوامل خاک و توپوگرافی با استفاده از روش رگرسیون لجستیک در مراتع شرق سمنان. مرتع و آبخیزداری (منابع طبیعی ایران)، ۶۷ (۱): ۴۵-۵۹.
- شیرانی، ن.، جهانی، ع.، گشتاسب، ح.، اعتماد، و. ۱۳۹۶. ارزیابی اثرات اکولوژیک تفرج بر کیفیت خاک و پوشش گیاهی در مناطق تحت حفاظت (مطالعه موردی: پارک ملی و پناهگاه حیات وحش قمیشلو). مجله محیط‌زیست طبیعی، مجله منابع طبیعی ایران، ۷۰ (۴): ۸۸۱-۸۹۱.
- صفاریها، م.، آذرینوند، ح.، زارع چاهوکی، م.ع.، طویلی، ع.، نژادابراهیمی، ص.، پاتر، د. ۱۳۹۸. بررسی تأثیر مرحله گلدهی بر کمیت و کیفیت اسانس *Salvia limbata* در طبقات ارتفاعی مختلف در مراتع طالقان. مرتع و آبخیزداری، ۷۲ (۱): ۱۳۹-۱۴۹.
- فخرآبادی، س.، جعفریان، ز.، حیدری، ق.ا.، قلیچ نیا، ح. ۱۳۹۴. مطالعه شاخص‌های تنوع و غنای گونه‌ای در شیوه‌های مختلف بهره‌برداری از مراتع (مطالعه موردی: مراتع پلور). نشریه حفاظت زیست بوم گیاهان، ۳ (۶): ۱۵-۲۶.
- مصفاپی، ز.، جهانی، ع.، زارع چاهوکی، م.ع.، گشتاسب میگونی، ح.، اعتماد، و. ۱۳۹۷. بررسی تأثیر بافت خاک بر میزان تخریب در مناطق تحت حفاظت (مطالعه موردی: پارک ملی سرخه حصار). کنفرانس بین‌المللی جامعه و محیط‌زیست، دانشگاه تهران، تهران.
- مصفاپی، ز.، جهانی، ع.، زارع چاهوکی، م.ع.، گشتاسب میگونی، ح.، اعتماد، و. ۱۳۹۶. مدل‌سازی رگرسیونی ضخامت پوست بر اساس متغیرهای فیزیکی درخت زبان گنجشک *Fraxinus excelsior* در محیط‌زیست شهری. پنجمین کنفرانس بین‌المللی ایده‌های نوین در کشاورزی، محیط‌زیست و گردشگری. تهران.
- مصفاپی، ز.، جهانی، ع.، زارع چاهوکی، م.ع.، گشتاسب میگونی، ح.، اعتماد، و. ۱۳۹۷. مدل‌سازی تخریب پوشش گیاهی با استفاده از شاخص تنوع‌زیستی سیمپسون مطالعه موردی: پارک ملی

سرخه حصار. کنفرانس ملی مطالعات نوین مهندسی عمران، معماری، شهرسازی و محیط زیست در قرن ۲۱، کرج.

Abella, S.R., Covington, W.W. 2006. Vegetation environment relationships and ecological species groups of an arizona *Pinus ponderosa* landscape, Plant Ecology, 185 (2): 225-268.

Aguilera, A.M., Escabias, M., Valderrama, M.J. 2006. Using principal components for estimating logistic regression with high-dimensional multicollinear data. Computational Statistics & Data Analysis, 50(8): 1905-1924.

Ashcroft, M.B. 2006. A method for improving landscape scale temperature predictions and the implications for vegetation modeling. Ecological Modelling, 197(3-4): 394-404.

Biglouei, M.H., Akbarzadeh, A., Yousefi, K. 2008. Effect of composted wood barks (CWBs) on some soil physical and hydraulic properties. International Journal of Applied Agricultural Research, 4(1): 1-14.

Borana S.L., Yadav S.K. 2017. Prediction of Land Cover Changes of Jodhpur City Using Cellular Automata Markov Modelling Techniques. International Journal of Engineering Science, 17(11): 15402-15406.

Carl, J., Ku hn, I. 2007. Analyzing spatial autocorrelation in species distributions using Gaussian and logit models. Ecological Modelling, 207(2-4): 159-170.

Coops, N.C., Waring, R.H., Schroeder, T.A. 2009. Combining a generic process-based productivity model and a statistical classification method to predict the presence and absence of tree species in the Pacific Northwest, U.S.A. Ecological Modelling, 220(15): 1787-1796.

Jafari, M.J., Kalantary, S., Zendehdel, R., Sarbakhsh, P. 2014. Feasibility of substituting ethylene with sulfur hexafluoride as a tracer gas in hood performance test by ASHRAE-110-95 method. International journal of occupational hygiene, 6(1): 31-36

Jahani A. 2019. Forest landscape aesthetic quality model (FLAQM): A comparative study on landscape modeling using regression analysis and artificial neural networks. Journal of Forest Science. 65(2):61-9.

Jahani, A., Fegghi, J. Makhdoum, M.F., Omid, M. 2016. Optimized forest degradation model (OFDM): an environmental decision support system for environmental impact assessment using an artificial neural network. Journal of Environmental Planning and Management, 59(2): 222-244.

Jahani, A., Goshtasb, H., Saffariha, M. 2020. Tourism impact assessment modeling in vegetation density of protected areas using data mining techniques, Land Degradation & Development. <https://doi.org/10.1002/ldr.3549>

Kalantary, S., Jahani, A., Pourbabaki, R., Beigzadeh, Z. 2019. Application of ANN modeling techniques in the prediction of the diameter of PCL/gelatin

nanofibers in environmental and medical studies. RSC Advances, 9 (43), 24858-24874.

Mosaffaei, Z., Jahani, A., ZareChahouki, M.A., GoshtasbMeygoni, H., Etemad, V., Saffariha, M. 2020. Soil texture and plant degradation predictive model (STPDPM) in national parks using artificial neural network (ANN). Modeling Earth System and Environment, 33 (6): 715-729.

Pearce, J., Ferrier, S. 2000. An evaluation of alternative algorithms for fitting species distribution models using logistic regression. Ecological Modelling, 128(2-3): 127-147.

Pourmohammad, P., Jahani, A., ZareChahooki, M.A., GoshtasbMeygooni, H. 2020. Road impact assessment modeling on plants diversity in national parks using regression analysis in comparison with artificial intelligence. Modeling Earth System and Environment, 13, <https://doi.org/10.1007/s40808-020-00799-6>.

Shams, R., Jahani, A., Moeinaddini, M., Khorasani, N. 2020. Air carbon monoxide forecasting using an artificial neural network in comparison with multiple regression. Modeling Earth System and Environment, 41, <https://doi.org/10.1007/s40808-020-00762-5>.

Tiwari, A., Jain, K. 2014. GIS Steering smart future for smart Indian cities. International Journal of Scientific and Research Publications, 4(8): 442-446.

Wang, X.D., Zhong, X.H., Liu, S.Z., Liu, J.G., Wang, Z.Y., Li, M.H. 2008. Regional assessment of environmental vulnerability in the Tibetan Plateau: development and application of a new method. Journal of Arid Environments, 72(10): 1929-1939.